సివిల్ అప్పిలేటు పరిధి

సివిల్ అప్పీలు నెం.1956 నాటి 144

1957

అక్టోబర్ 30

ఇనాయతుల్లా వర్సెస్ కస్టోడియన్, ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ

(న్యాయమూర్తులు భగవతి, జాఫర్ ఇమామ్ మరియు గజేంద్రగడ్కర్)

తరలిపోయిన వారి ఆస్తిగా ప్రకటన – ఆసక్తిగల వ్యక్తికి సంరక్షకుడు నోటీసు ఇవ్వడం – ఆస్తి ఒక వేళ కోర్టు నిర్ధారిస్తే – సంరక్షకుని చే పత్రాల నకళ్ళ తిరస్కరణ – చట్టబద్ధత – తరలివెళ్ళిన వారి ఆస్తి నిర్వహణ చట్టము , 1950 (1950 సం.పు XXXI) సెక్షన్ – 7.

అప్పీలు దారుడు మరియు అతని సోదరుడు వారి తండ్రి నుండి వారసత్వంగా వచ్చిన ఆస్తిని కలిగి ఉన్నారు . సోదరుడు మృతి చెందాడు మరియు దరఖాస్తుదారుడు ఏకైక వారసుడనని క్లెయిమ్ చేశాడు. సోదరుని భాగమునకు సంబంధించి , సోదరునికి ఒక భార్య మరియు కుమారుడు , వారి సొంతూరుకు తరలివెళ్ళిన వారు ఉన్నారన్న ఆధారంగా తరలిపోయిన వారి ఆస్తి నిర్వహణ చట్టము , 1950 (Administrative of Evacuee Property Act , 1950) యొక్క సెక్షన్ -7 క్రింద, అతనికి ప్రతివాది ఒక నోటీసు జారీ చేశారు . ప్రతివాది ఏ పత్రాలు (మెటీరియల్) ఆధారంగా నోటీసును జారీ చేసారో తెలుసుకొనుటకు గాను , ఏ మెటీరియల్ ఆధారంగా తన అభిప్రాయాన్ని ఏర్పరచుకున్నారో వాటి నకళ్ళ కోరుతూ దరఖాస్తు చేశాడు . ప్రతివాది ఆ దరఖాస్తును తిరస్కరించారు . రాజ్యాంగంలోని 226 అధికరణ క్రింద హైకోర్టులో దాఖలు చేసిన పిటిషన్ కూడా తిరస్కరించబడినది. దరఖాస్తుదారుడు ప్రత్యేక అనుమతి పొందారు మరియు అధికారం లేకుండా నోటీసు ఇచ్చారని , ఎందుకంటే నోటీసు ఇవ్వడాన్ని సమర్థించుకొనుటకు ప్రతివాది ముందు ఏ మెటీరియల్ లేదు మరియు నకలు ప్రతుల కోసం చేసిన దరఖాస్తు ప్రతివాది అసంబద్ధంగా తిరస్కరించారని వాదించారు.

తన ఆధీనంలో ఉన్న సమాచారం మరియు తన ముందున్న మెటీరియల్ పై అభిప్రాయం ఏర్పరచుకోవాల్సింది సంరక్షకుడేనని చెప్పబడింది. చట్టంలోని సెక్షన్ - 7 క్రింద ఒక నోటీసు

ఇవ్వడానికి సమర్థించుటకు, తగినంతగా సమాచారం సంరక్షకుడు కలిగి ఉన్నాడా అని నిర్ధారించడం ఏ కోర్టు విధి కాదు.

నకలు ప్రతుల కోసం దరఖాస్తు తిరస్కరించడం సరైనదేనని కూడా చెప్పబడింది. చట్టం ప్రకారం తరలివెళ్ళిన వారి ఆస్తిగా ప్రకటించడానికి, ప్రక్రియలో రెండు దశలున్నాయి. ఒకటి, ఆసక్తిగల వ్యక్తులకు నోటీసు ఇవ్వడం, మరియు ఇంకొకటి సెక్షన్ – 7 క్రింద విచారణ. నోటీసు ఇచ్చిన తర్వాతనే చర్య (ప్రొసీడింగ్స్) ప్రారంభమవుతాయి మరియు దానికి ముందు కాదు. నోటీసు జారీ చేసినప్పటి నుండి విచారణ ముగిసే వరకు గల రికార్డు మరియు సాక్ష్యం ప్రతులను పొందడానికి ఆ చర్యలో ఉన్న పక్షానికి హక్కు ఉంటుంది, కానీ, నోటీసు జారీకి ముందు కాదు.

సివిల్ మిసిలేనియస్ కేసు. 1954 నాటి సంఖ్య 27లో మార్చి మధ్యభారత హైకోర్టు 1955 జులై 9న ఇచ్చిన తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు నుండి ప్రత్యేక అనుమతితో అభ్యర్థన.

ఎం.ఎ.ఖాన్ మరియు రతనాపర్కి – దరఖాస్తుదారుల కోసం.

ఎస్.ఎన్.బింద్రా మరియు ఆర్.హెచ్.ధేబర్ – ప్రతివాదుల కోసం.

1957 అక్టోబర్ 30న కోర్టు తీర్పును క్రింది విధంగా న్యాయమూర్తి ఇమామ్ ప్రకటించారు.

రాజ్యాంగంలోని 226వ అధికరణ క్రింద దరఖాస్తుదారుడు దాఖలు చేసిన అభ్యర్థను తిరస్కరిస్తూ మధ్యభారత్ హైకోర్టు 9 జులై 1955 నాడు ఇచ్చిన ఉత్తర్వులకు వ్యతిరేకంగా ప్రత్యేక అనుమతి ద్వారా ఈ అభ్యర్థన.

దరఖాస్తుదారుడు చెప్పిన ప్రకారం, తనను మరియు సోదరుడు బషీరుల్లాను తన ఏకైక వారసులుగా వదిలి. అతని తండ్రి హబీబుల్లా సుమారు 20 సం॥ల పూర్వం మరణించారు. తను గతి యే నాటికి హబీబుల్లా ఇండోర్ నగరంలో స్థిరాస్తులను వదలి వెళ్ళాడు. అవివాహితుడైన బషీరుల్లా 1942లో పిచ్చివాడయ్యాడు మరియు 1950లో నిస్సంతుగా మరణించాడు. అతని మరణానంతరం తండ్రి హబీబుల్లా వదిలి వెళ్ళిన ఆస్తులన్నిటికి దరఖాస్తుదారుడు యజమాని అయ్యాడు. సెప్టెంబర్ 21, 1954న ప్రతివాది, తరలివెళ్ళిన వారి ఆస్తుల నిర్వహణ చట్టము, 1950 (1950 సం. XXXI

ఇక ముందు చట్టము గా సూచించబడునది)లోని సెక్షన్| – 7 క్రింద దరఖాస్తుదారునికి ఒక నోటీసు ఇవ్వడానికి ఉద్దేశించారు . ఈ నోటీసు అతనికి అందజేయబడలేదు మరియు ఎప్పుడు కూడా ఆస్తిపై అంటించలేదు. దరఖాస్తుదారుని ప్రకారం, నోటీసు అందజేయడం సరిగా లేదు మరియు అందువల్ల చట్టవిరుద్ధము .

తనకు చట్టములోని సెక్షన్ | – 7 క్రింద నోటీసు ఏ మెటీరియల్ | ఆధారంగా ఇచ్చినారో తెలుసుకోవడానికి, బషీరుల్లా చనిపోయే నాటికి పాకిస్థానుకు వలస వెళ్ళిన ఇక్బాల్ | అనే ఒక కుమారుడు మరియు కమరున్నీసా అనే భార్య ఉన్నారు , వారికి బషీరుల్లా నుండి వారసత్వముగా సంక్రమించిన ఆస్తి ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీగా మారినట్లుగా ప్రతివాదికి అభిప్రాయం ఏర్పడుటకు , వారి ఆధీనంలో ఉన్న రికార్డు మరియు సాక్ష్యపు పత్రములను కోరుతూ 1954 అక్టోబర్|1న దరఖాస్తు చేశాడు . ప్రతివాది చేత ఆ దరఖాస్తు తిరస్కరించబడినది.

రాజ్యాంగంలోని అధికరణ 226 క్రింద దరఖాస్తుదారుడు మధ్యభారత్ | హైకోర్టులో దాఖలు చేసిన పిటిషన్|కొట్టివేయబడినది. తన ముందున్న విచారణలో రెండు ప్రశ్నలు నిర్ణయించబడవలసినవి ఉన్నాయని హైకోర్టు భావించింది. అవి – (1) చట్టములోని సెక్షన్| – 7 క్రింద ప్రతివాది ఇచ్చిన 1954 సెప్టెంబర్| 21వ తేదీ గల నోటీసు చట్టవిరుద్ధమైనదా ; మరియు (2) చట్టములోని సెక్షన్| – 7 క్రింద నోటీసు ఇచ్చుటకు ముందు తన అధీనంలో ఉన్న రికార్డు మరియు సాక్ష్యపు పత్రములను ఇవ్వడానికి ప్రతివాది తిరస్కరించడం న్యాయ విరుద్ధమైనదా? ఈ రెండు ప్రశ్నలు దరఖాస్తుదారునికి వ్యతిరేకంగా నిర్ణయించబడినవి.

1954 సెప్టెంబరు 21 నాటి నోటీసు చట్టములోని సెక్షన్ | – 56 క్రింద రూపొందించిన రూల్స ప్రకారం, చట్టములోని సెక్షన్| – 7 క్రింద ఇవ్వబడినది. ఆసక్తిగల వ్యక్తులకు చట్టము లోని సెక్షన్| – 7 క్రింద నోటీసు , నిర్దేశిత విధానంలో ఇవ్వవలసి ఉంటుంది . ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీగా ప్రకటించుటకు ప్రతిపాదించిన ఆస్తిలో ఆసక్తి ఉన్నవారికి ఇవ్వవలసిన నోటీసు ఫారం – 1లో ఉండాలని, ఆ చట్టము క్రింద రూపొందించిన నియమాలలోని 6వ నియమము చెబుతుంది . ప్రస్తుత కేసులో ఇచ్చిన

నోటీసు ను , రూల్సలోని ఫారం – Iతో మేము పోల్చాము , మరియు ఆవశ్యకముగు వివరాలలో వాటి మధ్యఎటువంటి తేడాను కనుగొనలేదు . ఇక్బాల్ మరియు కరీమ న్నీసా కాందిశీకులని , సంబంధిత ఆస్తిని ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ అని ప్రకటించుటకు ప్రతివాది ఎవడానికి గల ఆధారాల గురించి ప్రస్తుత కేసు నోటీసులో తెలుపలేదని అన్నారు . ఈ వాదన ఆధారం లేనిది , ఎందుకంటే, సవాలు చేస్తున్న నోటీసు , "ఆధారాలు " శీర్షిక క్రింద , రాజ్యాలు (డొమినియన్స్) ఏర్పడినందున 1 మార్చి 1947 తరువాత ఇక్బాల్ మరియు కరీమ న్నీసా పాకిస్థానుకు వలస వెళ్ళారని ఖచ్చితంగా చెబుతుంది.

ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీగా ప్రకటించుటకు ప్రతివాది ఎంచిన ఆస్తి వివరాలు నోటీసులో తగినంత స్పష్టంగా నిర్దేశించారు . నోటీసు ను సరైన విధంగా ఇవ్వలేదని దరఖాస్తుదారుడు చెప్పే మాటను నిరూపించుటకు నమ్మదగిన అంశాలేవి (మెటీరియల్) లేవు. ఆ విధంగా, చట్టము లేదా దాని క్రింద చేసిన నియమాలు వేటికైనా వ్యతిరేకంగా నోటీసు ఇచ్చినట్లు నిరూపణ కాలేదని మేము భావిస్తున్నాము .

తరువాత, నోటీసు జారీ చేయడాన్ని సమర్థించుకొనుటకు ప్రతివాది ముందు ఏ మెటీరియల్ లేదని వాదించారు , మరియు అందువల్ల అధికార పరిధి లేకుండా నోటీసు ఇచ్చారని వాదించారు . చట్టంలోని సెక్షన్ – 7 ప్రకారం సంరక్షకుడు ఏదైనా ఆస్తిని ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ అని చట్టం లోని అర్థ పరిధిలో భావించినట్లయితే , అతను ఆసక్తి ఉన్న వ్యక్తులకు , సూచించిన పద్ధతిలో , దాని గురించి నోటీసు ఇవ్వవచ్చు మరియు అలాంటి విచారణ జరిపిన తర్వాత ఈ విషయంలో , కేసు యొక్క పరిస్థితులు అనుమతించినట్లుగా , అటువంటి ఆస్తిని ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీగా ప్రకటిస్తూ ఉత్తర్వు జారీ చేయవచ్చు. తన ముందు ఉన్న విషయాలు మరియు తను కలిగి ఉన్న సమాచారంపై సంరక్షకుడు ప్రకారం తన అభిప్రాయాన్ని ఏర్పరచుకోవాలి. అతను జారీ చేసిన నోటీసు చట్టం కింద రూపొందించబడిన నిబంధనల ఫారమ్ – Iలో ఉంది మరియు ప్రతివాది వద్ద ఎక్బాల్ మరియు కరీమున్నీసా తరలింపుదారులని మరియు నోటీసులో పేర్కొన్న ఆస్తి ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ అని విశ్వసనీయ సమాచారం ఉందని స్పష్టంగా పేర్కొంది. తన వద్దఉన్న సమాచారం ఆధారంగా చట్టంలోని సెక్షన్ – 7 క్రింద నోటీసు జారీ చేయాలా అన్నది ప్రతివాది నిర్ణయించుకోవాలి. నోటీసు జారీని సమర్థించేందుకు

ప్రతివాది వద్ద ఉన్న సమాచారం సరిపోతుందో లేదో నిర్ధారించడం ఈ కోర్టు లేదా మరే ఇతర కోర్టు విధి కాదు. ఈ విషయంలో అప్పీలుదారు తరపు వాదనకు చెల్లుబాటు అయ్యే ఏ కారణంతోనూ మద్దతు లభించదు.

హైకోర్టులో ప్రతివాది చిత్తశుద్ధిని సవాలు చేసినప్పుడు, ఆ కోర్టు రికార్డు కోసం పంపి , చట్టము యొక్క సెక్షన్ - 7 క్రింద నోటీసు జారీకి ఏదైనా సమర్థన ఉందా లేదా అని స్వయంగా చూసుకోవాలని అప్పీలుదారు తరపున తదుపరి వాదించారు. మా అభిప్రాయం ప్రకారం , నోటీసు జారీ చేయడంలో ప్రతివాదిదురుద్దేశంతో ప్రవర్తించారనే ఆరోపణను సమర్థించడానికి రికార్డులో ఎటువంటి మెటీరియల్ లేనందున ఈ వాదం నిలిచేది కాదు . తన వద్ద ఉన్న సమాచారాన్ని విశ్వసించడం లేదా విశ్వసించకపోవడం ప్రతివాది ఇష్టం. కేవలం నోటీసు జారీ చేసినంత మాత్రాన అందులో పేర్కొన్న వ్యక్తులను లేదా అందులో పేర్కొన్న వారిని తరలి వెళ్ళిన వారిగా , ఆస్తిని ఎవాక్యూ ఆస్తిగా మార్చలేరు. నోటీసు జారీ చేయబడిన తర్వాత మరియు కేసు యొక్క పరిస్థితులు అనుమతించినట్లుగా, అటువంటి విచారణ జరిపిన తర్వాత, తరలి పోయిన వ్యక్తికి సంబంధించి ఆస్తిని చట్టంలో నిర్వచించిన విధంగా ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీగా ప్రకటించే ఉత్తర్వు చేసినప్పుడు మాత్రమే ఆ దశకు చేరుకోవచ్చు. మా అభిప్రాయం ప్రకారం , ప్రతివాది నోటీసు జారీ చేయడం సమర్థనీయమా కాదా నిర్ధారించడానికి రికార్డు తెప్పించుకొని హైకోర్టు దానిని స్వయంగా పరిశీలించడం అనవసరం.

ప్రతుల కోసం అప్పీలుదారు దాఖలు చేసిన దరఖాస్తు అసంబద్ధంగా తిరస్కరించబడినదా అనే విషయాన్ని మనం ఇప్పుడు పరిగణించాలి. అతని తరపున , కాపీల కోసం దరఖాస్తును అనుమతించాలని వాదించారు . చట్టంలోని సెక్షన్ - 7, ఏదైనా ఆస్తిని ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీగా ప్రకటించడానికి సంబంధించి, నోటీసు జారీకి ముందు దశతో సహా , ప్రారంభం నుండి చివరి వరకు ఒక ప్రొసీడింగ్ ను మాత్రమే పరిశీలిస్తుంది మరియు ఆ ప్రొసీడింగ్ అనేది న్యాయపరమైన ప్రక్రియ . చట్టము యొక్క సెక్షన్ - 7 క్రింద ప్రొసీడింగ్స్ లో అప్పీలుదారు ఒక పార్టీ అయినందున అతను విచారణను ఏర్పాటు చేసిన సాక్ష్యంతో సహా రికార్డు కాపీలను పొందటానికి అర్హులు. చట్టం ప్రకారం

తయారు చేయబడిన లేదా రిజిస్టర్ చేయబడిన అన్ని రికార్డులు భారతీయ సాక్ష్యాధారాల చట్టం యొక్క అర్థంలో పబ్లిక్ డాక్యుమెంట్‌లుగా పరిగణించబడతాయి మరియు విరుద్ధంగా నిరూపించబడే వరకు నిజమైనవిగా భావించబడతాయి అని చెప్పే చట్టంలోని సెక్షన్ | – 49ని ఆధారంగాచూపారు – క్రింది అంశాలకు సంబంధించి దావాను ప్రయత్నించినప్పుడు చట్టం కింద విచారణ జరిపే ఉద్దేశ్యంతో , సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ ప్రకారం సివిల్ కోర్టు కు ఉన్న అధికారాలే సంరక్షకుడికి ఉంటాయి అని నిర్దేశించే చట్టంలోని సెక్షన్| – 45ను కూడాసూచించారు.

(ఎ) ఏ వ్యక్తినైనాహాజరుపర్చాలని కోరడం మరియు ప్రమాణం మీద అతనిని పరీక్షించడం;

(బి) పత్రాలను బయటపెట్టడం మరియు చూపాలని బలవంతం చేయడం;

(సి) ఏదైనా సూచించిన అంశం;

మరియు సంరక్షకుని విచారణ. భారతీయ శిక్షాస్మృతిలోని సెక్షను లు 193 మరియు 228 యొక్క అర్థంలో న్యాయ విచారణగా పరిగణించబడుతుంది మరియు సంరక్షకుడు, క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ యొక్క సెక్షను లు 480 మరియు 482. అర్థంలో న్యాయస్థానంగా పరిగణించబడతారు. చట్టంలోని సెక్షన్| – 7 క్రింద న్యాయపరమగు హోదాలోసంరక్షకుడు విచారణ జరుపుతున్నప్పుడు , చిన్నసందేహం ఏమంటే , రూల్స్‌లోని రూల్ 35 ప్రకారం , విచారణలో పాల్గొనే ఏ పక్షం అయినా ఏదైనా దరఖాస్తు , అభ్యంతరం, పిటిషన్, అఫిడవిట్ లేదా పార్టీ లేదా సాక్షి మరియు ఏదైనా ఇతర పత్రం, ఒక ప్రకటన యొక్క కాపీలను పొందేందుకు అర్హులు. అతను సంరక్షకుడు ఆమోదించిన చివరి ఒరిజినల్ ఆర్డర్ కాపీలు లేదా అప్పీల్ , రివిజన్ లేదా రివ్యూలో ఆమోదించబడిన ఆర్డర్ కాపీలకు కూడా అర్హులు. ఏదేమైనప్పటికీ, సంరక్షకుని ఆధీనంలో ఉన్న మెటీరియలకు సంబంధించి , అతను తన అభిప్రాయాన్ని ఏర్పరచుకున్న మరియు సెక్షన్| – 7 క్రింద నోటీసు జారీ చేసిన దానికి సంబంధించి స్థితి చాలా భిన్నంగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే ఆ దశలో అతను విచారణ జరపలేదు మరియు న్యాయపరమైన హోదాలో వ్యవహరించలేదు. ఇది చట్టము మొత్తంపట్ల ఒక అపోహ , ఎందుకంటే, చట్టంలోని సెక్షన్ – 7 క్రింద విచారణ జరపడానికి ముందు నోటీసు జారీ చేయడం అనేది

ఒకే ప్రక్రియగా అనుకోవడం సెక్షన్ – 7 క్రింద నోటీసు జారీ చేసినప్పుడు, సంరక్షకుడు కేవలం కొంత విశ్వసనీయమైన సమాచారాన్ని కలిగి ఉంటాడు , అది అతని అభిప్రాయం ప్రకారం , దానిని జారీ చేయడంలో అతనిని సమర్థిస్తుంది మరియు ఆ తర్వాత ఆస్తి ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ అని ప్రకటించుటకు ముందు ఆ విషయాన్ని విచారించాలి. ఆ సమాచారం , విచారణ ముగిసిన తర్వాత , అవసరమైన ప్రకటన చేయడానికి పూర్తిగా సరిపోనిది కావచ్చు. మా అభిప్రాయం ప్రకారం , చట్ట ప్రకారం ఏదైనా ఆస్తిని ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీగా ప్రకటించే ప్రక్రియలో రెండు దశలు ఉన్నాయి. ఒకటి ఆసక్తిగల వ్యక్తులకు నోటీసు జారీ చేయడం మరియు మరొకటి చట్టం యొక్క సెక్షన్ – 7 కింద విచారణ. నోటీసు జారీ చేసిన తర్వాత చర్యలు ప్రారంభమవుతాయి మరియు దానికి ముందు కాదు. రెండవ దశలో , విచారణలో పాల్గొన్న వ్యక్తికి నోటీసు జారీ చేసిన దశ నుండి విచారణ ముగిసే వరకు రికార్డు మరియు సాక్ష్యాల కాపీలకు హక్కు ఉంటుంది, కానీ నోటీసు జారీకి ముందు కాదు. మా అభిప్రాయం ప్రకారం, అప్పీలుదారు తనకు జారీ చేసిన నోటీసుకు ప్రతిస్పందించి , విచారణను నిర్వహించడంలో ప్రతివాదికి సహాయం చేయాల్సిందని సరైన సలహా ఇవ్వాలి . ప్రతివాది ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ గా ఆస్తిని ప్రకటించే ముందు విచారణలో అతని ముందు ఉన్న అన్ని విషయాలను పరిగణనలోకి తీసుకునేవాడు. అటువంటి ప్రకటనను సమర్థించడానికి విచారణలోని అంశాలు సరిపోకపోతే , ప్రతివాది యొక్క ఉత్తర్వుపై అప్పీలు చేసుకునే హక్కు అప్పీలుదారుకు ఉంది. మా అభిప్రాయం ప్రకారం, కాపీల కోసం ప్రతివాది యొక్క దరఖాస్తును ప్రతివాది సరైన విధంగా తిరస్కరించారు , ఎందుకంటే చట్టం యొక్క సెక్షన్ – 7 క్రింద నోటీసు జారీ చేయడానికి ముందు ప్రతివాది ముందు ఉన్న మెటీరియల్ కాపీలకు అతను అర్హులు కాదు. అప్పీల్, తదనుగుణంగా, విఫలమవుతుంది మరియు ఖర్చులతో కొట్టివేయబడుతుంది.

అప్పీల్ కొట్టివేయబడింది.